

ПРОФЕСІЙНА ЕТИКА ТА ПРОФЕСІЙНО-ЕТИЧНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ У ЗМІСТІ МЕДИЧНОЇ ОСВІТИ У КІНЦІ ХХ – ПОЧАТКУ ХХІ СТОЛІТТЯ В УКРАЇНІ

Дудікова Л.В.

Вінницький національний медичний університет імені М.І. Пирогова

У статті представлено узагальнення результатів вивчення наукових джерел з метою висвітлення уявлень про розвиток норм і положень професійної етики лікарів та змісту їхньої професійно-етичної компетентності у методичних і нормативних документах медичної освіти у кінці ХХ – початку ХХІ століття в Україні. З'ясовано, що зміст професійної етики та професійно-етичної компетентності у вищій медичній освіті нерозривно пов'язані з історією становлення й розвитку цієї галузі. Зроблено висновок, що на ХХ ст. – початок ХХІ ст. припадають кардинальні зміни у сфері охорони здоров'я та підготовки лікарів. Вони зумовлені переходом людства спочатку до індустріальних, а потім від індустріальних до науково-інформаційних технологій, виходом національної вищої медичної освіти з радянської освітньої системи та входженням в європейський і світовий освітній простір, приведенням у відповідність національних стандартів вищої медичної освіти до вимог європейських. Встановлено, що період демократичних перетворень в нашій державі характеризується прийняттям документів, присвячених морально-етичному та деонтологічному регулюванню медицини. Цей процес отримав розвиток на з'їзді Всеукраїнського лікарського об'єднання у 2009 році, під час роботи якого було затверджено Етичний кодекс лікаря України. Основна мета кодексу – впорядкувати відносини між лікарями, пацієнтами, медичними організаціями, а також визначити етичні норми під час проведення наукових досліджень. В європейських державах Етичний кодекс лікаря використовують для регламентування морально-правових аспектів діяльності медичних працівників з 1949 р., коли Генеральна асамблея Всесвітньої медичної асоціації в Лондоні затвердила Міжнародний кодекс медичної етики. Серед широкого переліку компетентностей, які формуються у випускників вищих медичних навчальних закладів України представляє інтерес професійно-етична. Її формуванню сприяє вивчення соціально-гуманітарних і природничо-наукових, а також курсів за вибором. Вивчення цих навчальних дисциплін відіграє важливу роль у гуманітарній освіті сучасного лікаря, оскільки вони виконують триєдине призначення: описати, пояснити і навчити моралі та етичній поведінці.

Ключові слова: професійно-етична компетентність, етичні норми, етична культура лікаря, професійна етика, майбутні лікарі, професійна підготовка.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Зміст професійної етики та професійно-етичної компетентності у вищій медичній освіті нерозривно пов'язані з історією її становлення й розвитку. На думку фахівців – дослідників розвитку вищої медичної освіти, на ХХ ст. – початок ХХІ ст. припадають кардинальні зміни у сфері охорони здоров'я та підготовки лікарів. Вони зумовлені переходом людства спочатку до індустріальних, а потім від індустріальних до науково-інформаційних технологій, виходом національної вищої медичної освіти з радянської освітньої системи та входженням української вищої освіти в європейський і світовий освітній простір, приведенням у відповідність національних стандар-

тів вищої медичної освіти до вимог європейських стандартів. З огляду на це розвиток уявлень про норми професійної етики та структуру професійно-етичної компетентності у кінці ХХ – початку ХХІ століття в Україні представляє певний науковий інтерес для визначення змісту гуманітарного компонента медичної освіти.

Крім цього, зазначений період (кінець ХХ – початок ХХІ століття) є важливим для дослідження ще й тому, що саме в цей час у теорії і практиці вітчизняної медичної освіти створений вагомий науковий доробок, що складає базу для вдосконалення різних аспектів професійної підготовки майбутніх фахівців у галузі медицини. На це вказують результати вивчення, аналізу

та узагальнення українського досвіду з підготовки медичних працівників, з'ясування основних функцій, тенденцій розвитку вищої медичної освіти в Україні в XX – на початку XXI століть.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, у яких започатковано вирішення зазначеної проблеми та на які опирається автор. Результати аналізу наукових праць вітчизняних вчених дозволяють стверджувати, що проблеми етики, етичної компетентності, деонтології у сфері охорони здоров'я були предметом досліджень Л. Богуніčkoї [1], В. Дубрової [2], Г. Морозова [3], А. Фьодорова [4], Г. Царегородцева [5] та інших. Важливі духовні аспекти професійної культури майбутніх медиків висвітлено у працях О. Анрійчук [6], Т. Корольової [7], Г. Терешкевича [8]. Педагогічні умови забезпечення ефективності процесу формування професійно-етичної культури майбутніх лікарів у вищих навчальних закладах окреслено в дисертаційному дослідженні А. Агаркової [9], а особливості впровадження компетентнісного підходу у професійну підготовку майбутніх бакалаврів медсестринської справи розглядав М. Дем'янчук [10].

Метою статті є висвітлення уявлень про розвиток норм і положень професійної етики лікарів та змісту їхньої професійно-етичної компетентності у методичних і нормативних документах медичної освіти у кінці XX – початку XXI століття в Україні.

Виклад основного матеріалу дослідження. Результати аналізу наукових джерел і нормативно-правових документів дозволяють стверджувати, що реформи в системі вищої медичної освіти від 1991 року і донині спрямовані на підвищення рівня якості підготовки медичних працівників, формування всебічно розвинутої особистості майбутнього фахівця в галузі медицини [11; 12].

Загальнодержавна програма «Здоров'я – 2020: український вимір», Закон України «Про внесення змін до Основ законодавства України про охорону здоров'я щодо удосконалення надання медичної допомоги» від 7 липня 2011 р. № 3611-VI, Концепція реформи фінансування системи охорони здоров'я та інші чинні нормативні документи України передбачають реорганізацію та оптимізацію медичної допомоги зі створенням дієвої системи охорони здоров'я, зорієнтованої на пріоритетний розвиток первинної медичної допомоги – сімейної медицини. Це передбачає підготовку кваліфікованого лікаря первинної ланки, сімейного лікаря, якому притаманне гуманне ставлення до хворого. Однак, якою б актуальною не була сьогодні проблема прискореного розвитку медичної науки і впровадження її досягнень у практику охорони здоров'я, вважають Б. Веденко, В. Мельник і В. Даценко, розширення й укріплення матеріальної бази лікувальних закладів, оснащення їх новітньою технікою й апаратурою, актуальним залишається питання про морально-етичні якості лікаря, його ставлення до свого фахового обов'язку й професійної підготовки. Особистість лікаря, його моральний вигляд і персональна підготовка у кінцевому результаті визначають успіх охорони здоров'я в державному масштабі [13].

Результати аналізу нормативних джерел, що відображають розвиток професійно-етичних тенденцій у медичній освіті в кінці XX – початку

XXI століття в Україні дозволяють зробити висновок про те, що період демократичних перетворень у нашій державі характеризується прийняттям низки документів, присвячених морально-етичному та деонтологічному регулюванню медицини. Йдеться, наприклад про Закон України «Основи законодавства України про охорону здоров'я», де в статті 76 зазначено, що випускники медичних спеціальностей вищих медичних навчальних закладів приносять Присягу лікаря України. Текст Присяги лікаря України затверджується Кабінетом Міністрів України. Отримуючи звання лікаря, випускник присягається «усі знання, сили та вміння віддавати справі охорони і поліпшення здоров'я людини, лікуванню і запобіганню захворюванням, надавати медичну допомогу всім, хто її потребує, зберігати лікарську таємницю, додержуватись правил професійної етики». Цей акт відповідає нормам медичної етики і деонтологічним принципам, враховує міжнародний досвід та етичні норми клятви Гіппократа. Обов'язки, закріплені у присязі, є моральними вимогами до професії [14, с. 89].

Морально-етичне та деонтологічне регулювання медицини отримало розвиток на X з'їзді Всеукраїнського лікарського об'єднання, який відбувся у Євпаторії 24–27 вересня 2009 р. На цьому зібранні було затверджено Етичний кодекс лікаря України. Основна мета кодексу – впорядкувати відносини між лікарями, пацієнтами, медичними організаціями, а також визначити етичні норми під час проведення наукових досліджень. В європейських державах Етичний кодекс лікаря використовують для регламентування морально-правових аспектів діяльності медичних працівників з 1949 р., коли Генеральна асамблея Всесвітньої медичної асоціації в Лондоні затвердила Міжнародний кодекс медичної етики. У жовтні 2008 р. Україна стала членом цієї асоціації, тому вітчизняний етичний кодекс розробляли з урахуванням міжнародних вимог. Необхідно зазначити, що Світове Лікарське Товариство (WMA) як єдина міжнародна організація, яка прагне представити всіх лікарів без огляду на національність чи спеціальність, взяло на себе роль встановлення загальних стандартів у лікарській етиці, які застосовуються в усьому світі. Від свого заснування в 1947 році Світове Лікарське Товариство працювало, щоб запобігти будь-якому повторенню неетичної поведінки, проявленої лікарями в Нацистській Німеччині та деінде. Одним з найперших завдань цього товариства було осучаснення Присяги Гіппократа для використання у XX-му столітті. Результатом цієї діяльності стала Женевська Декларація, прийнята на 2-му Загальному Зібранні Світового Лікарського Товариства в 1948 році. Відтоді вона переглядалася декілька разів, останній раз у 2006 році.

Ще одним завданням Світового Лікарського Товариства є розвиток Міжнародного Кодексу Лікарської Етики. Його було прийнято на 3-му Загальному Зібранні у 1949 році. Цей документ осучаснювався у 1968, 1983 та 2006 роках.

Важливе значення має також діяльність WMA щодо розвитку етичних настанов для досліджень на людських суб'єктах. Результатом такої діяльності стало прийняття Гельсінкської Декларації [15].

Етичний кодекс лікаря України визнає головні фундаментальні цінності – життя та здоров'я людини. Діяльність лікаря спрямована на їх збереження від моменту зачаття та вимагає від нього гуманного ставлення до людини, поваги до її особистості, співчуття та співучасті, доброзичливості, благодійності та милосердя, терплячості, взаємодовіри, порядності та справедливості. У кодексі наголошується на тому, що лікар повинен пам'ятати, що головний суддя на його професійному шляху – це, насамперед, совість. Ці моральні засади систематизовані в Етичному кодексі лікаря України з урахуванням положень Міжнародного кодексу лікарської етики, Гельсінської декларації, Загальної декларації про геном і права людини, Конвенції про захист прав та гідності людини з огляду на застосування досягнень біології та медицини. Цей Кодекс призначений для застосування у професійній діяльності лікарів і науковців, сфера професійної діяльності яких охоплює пренатальне та постнатальне життя та здоров'я людини, її народження та смерть.

Результати аналізу нормативних і наукових джерел вказують на те, що на початку XXI століття вітчизняна медична університетська освіта активно орієнтується на інтеграцію в європейський освітній простір. На це вказує постійне вдосконалення системи медичної освіти України, пошук інноваційних методів і технологій навчання, законодавче врегулювання забезпечення рівного доступу всіх громадян України до якісної медичної освіти, а також забезпечення неперервності навчання протягом усього життя. Основні положення щодо змісту, організаційних форм навчання у вищій школі закріплені в Конституції України, законах України «Про освіту», «Про вищу освіту», Національній доктрині розвитку освіти України у XXI столітті, Національній стратегії розвитку освіти в Україні на 2012–2021 роки», основних засадах розвитку вищої освіти України в контексті Болонського процесу, Концепції розвитку вищої медичної освіти в Україні, Національної стратегії розвитку освіти в Україні на період до 2021 року. Питання підготовки студентів ВНЗ порушено в документах ЮНЕСКО, зокрема Доповіді міжнародної Комісії з освіти ЮНЕСКО для XXI століття, в якій акцентовано увагу на необхідності підвищення якості професійної підготовки фахівців, гуманістичній і демократичній спрямованості, в які було закладено раціональні зерна ще на початку XX століття.

Щодо освітніх програм вищих медичних (фармацевтичних) навчальних закладах (ВМ(Ф)НЗ) України, які нині затверджуються відповідно до Закону України «Про вищу освіту», то вони перебувають на стадії перегляду переліку компетентностей випускника, нормативного змісту підготовки, сформульованого як результати навчання. На думку вчених, потребують також перегляду й форми атестації та вимоги до наявності системи внутрішнього забезпечення якості освіти.

Серед широкого переліку компетентностей, які формуються у випускників ВМ(Ф)НЗ України для нас представляє інтерес професійно-етична. Результати аналізу освітніх програм та навчальних планів свідчать про те, що формуванню цієї компетентності сприяє вивчення соціально-гуманітарних і природничо-наукових дисциплін (Ети-

ка; Філософія; Історія України та української культури; Безпеки життєдіяльності; Основи біоетики та біобезпеки), а також курсів за вибором (Естетика; Релігієзнавство; Соціологія та медична соціологія; Основи економічних теорій тощо).

У свою чергу, Етика як навчальна дисципліна предметно інтегрується з дисциплінами, які забезпечують подальшу гуманітарну й природничо-наукову підготовку студентів-медиків, зокрема Логіка. Формальна логіка; Етичні проблеми в медицині; Теорія пізнання та медицина; Основи християнської етики та моралі та ін.

Необхідно зазначити, що вивчення цих навчальних дисциплін відіграє важливу роль у гуманітарній освіті сучасного лікаря, оскільки вони виконують триєдине призначення: описати, пояснити і навчити моралі та етичній поведінці. В умовах сучасного суспільства, яке характеризується не тільки технологічними та соціально-політичними успіхами, спостерігаються й інші тенденції – зростання й загострення проблем безпосередньо або опосередковано пов'язаних із падінням рівня моральності суспільства: автоматизація та відчуження людей один від одного, війни, тероризм, екологічна криза, бідність тощо. Тому спостерігається зростання ролі етики як в розробці теоретичних проблем соціального життя, так і у вирішенні буденних життєвих завдань.

Наприклад, примірною програмою навчальної дисципліни «Етика» складена відповідно до Стандарту вищої освіти України додипломної підготовки фахівців другого (магістерського) рівня вищої освіти галузі знань 22 «Охорона здоров'я» спеціальності 222 «Медицина» складається з 1-го змістового модуля, а її вивчення здійснюється протягом I-II семестрів 1 року навчання. Термін навчання за спеціальністю 222 «Медицина» становить 6 років. Предметом цієї навчальної дисципліни є мораль як індивідуальний та соціальний феномен. Метою викладання навчальної дисципліни «Етика» є системне засвоєння основ фундаментального та прикладного етичного знання. Цій меті підпорядковані такі завдання: прояснити місце етики в гуманітарному знанні; оволодіти понятійно-категоріальним апаратом та розглянути найважливіші проблеми та концепції етичного знання; виявити та сформулювати моральні колізії сучасності; показати обмеженість уявлень про виключність однієї етичної системи по відношенню до інших та усвідомити необхідність (але й межі) толерантності у ставленні до людей з іншою точкою зору; тлумачити найсуттєвіші суспільно важливі етичні норми; аналізувати етичний (моральний) аспект різноманітних подій особистого та суспільного життя. Крім того, особливої значимості набуває здатність етичної теорії до аналізу аксіологічних засад медицини. Дисципліна Етика покликана спрямувати майбутніх лікарів на виявлення зв'язку між нормами загальнолюдської, професійної та біологічної етики. Допомогти формуванню у студентів-медиків здатності виявляти філософський контекст вузлових медичних проблем, що позитивно впливає не тільки на їх загальноосвітній, але й професійний рівень.

Однак необхідно зазначити, що вивчення вище згаданого комплексу соціально-гуманітарних і природничо-наукових дисциплін, а також курсів за вибором ще не гарантує вільне орієнтуван-

ня студентів у сучасних проблемах медицини з її різноманітними морально-етичними аспектами, які стосуються сфери клітинної терапії, процесів клонування, генетичного трансферту, генної фармакології, сурогатного материнства, пересадки ембріональних тканин, доступу технологій до індивідуальної структури ДНК, контрольованого відходу з життя (евтаназія), трансплантації органів, виробництва і розповсюдження неапробованих лікарських засобів, проблем нетрадиційної сексуальної орієнтації в сучасному суспільстві, використання прикладних генетичних технологій (генетичний скринінг популяцій, індивідуальне генетичне тестування, прогнозування тривалості життя та основних медичних ризиків, генетичне тестування батьків та інші) тощо. Формування здатності приймати правильні рішення у таких складних морально-етичних ситуаціях потребує не лише ґрунтовного володіння загальною культурою особистості, усвідомлення принципів гуманізму та загальнолюдських цінностей, але й оволодіння набором загальних та спеціальних компетентностей, теоретико-методологічними знаннями з дисциплін циклу гуманітарної та соціально-економічної підготовки, циклу природничо-наукової та професійної підготовки, а також практичними вміннями і навичками.

Результати аналізу навчально-методичного забезпечення дисциплін циклу природничо-наукової, гуманітарної та соціально-економічної підготовки (станом на 2016 рік) дозволяють зробити висновок, що у ВМ(Ф)НЗ України переважає лекційно-семінарська форма організації навчального процесу. Однак при цьому поширеними є такі методи навчання дисциплін професійно-етичного спрямування, що формують не лише перелік відокремлених знань, умінь і навичок, а професійно-етичну компетентність лікаря. Для цього використовуються:

проблемний метод навчання (націлений на формування у студентів здатностей до діалогу, вміння відстоювати свою власну думку;

бесіда, яка спонукає студентів міркувати, аналізувати та відтворювати раніше отримані знання;

метод «мікрофон», що дає можливість кожному студенту швидко, по черзі, дати відповідь на запитання чи висловити свою думку;

метод навчання «мозковий штурм», який спонукає студентів проявити уяву і творчість, допомагає знайти кілька рішень з означеної теми шляхом вільного вираження думок тощо.

Використання цих та інших методів навчання згідно з вимогами стандарту у процесі вивчення соціально-гуманітарних і природничо-наукових дисциплін (Етика; Філософія; Історія України та української культури; Безпеки життєдіяльності; Основи біоетики та біобезпеки; Логіка. Формальна логіка; Етичні проблеми в медицині; Теорія пізнання та медицина; Основи християнської етики та моралі), а також курсів за вибором (Естетика; Релігієзнавство; Соціологія та медична соціологія; Основи економічних теорій тощо) забезпечує набуття студентами *інтегральної* (здатність застосовувати отримані знання, розв'язувати складні задачі та практичні проблеми у професійній діяльності лікаря із за-

стосуванням теорій, положень, принципів та норм гуманітарних, фундаментальних та клінічних наук в умовах інформаційності й комплексованості), *загальних* (вміння формувати, впорядковувати, послідовно висловлювати свої думки; вміння функціонувати у гетерогенних групах; готовність діяти у відповідності до норм моралі та етичних принципів; здатність визначати та обґрунтовувати цілі, що співвідносяться власними цінностями та є сенсом життя; здатність співпрацювати, проявляти ініціативу та підтримувати взаємини з іншими; вміння застосовувати теоретичні знання та набувати практичного досвіду при вирішенні життєвих та професійних завдань; здатність до самоорганізації та вільного розвитку особистості) і *спеціальних* (здатність до логічного, діалектичного мислення; вміння володіти навичками дефініції етичних понять; здатність до засвоєння теоретико-методологічного базису етичної науки; здатність до послідовного відтворення розвитку історико-етичних вчень, системи практичної філософії; здатність виявляти свою світоглядну позицію; вміння вести етико-термінологічний словник; вміння шукати та накопичувати інформацію з етичної проблематики; здатність реферувати першоджерела та наукові публікації з етики; вміння реалізовувати на практиці засвоєні теоретико-етичне знання; вміння аналізувати механізми розвитку та взаємодії природних, соціальних та культурних процесів; здатність апріорно синтезувати набуті знання з філософських дисциплін у цілісне світосприйняття та світорозуміння; вміння передбачати проблеми й процеси, що пов'язані зі збереженням навколишнього середовища та розвитком соціокультурного життя; вміння володіти методами та прийомами ведення діалогу, дискусії; вміння орієнтуватися в правилах етикету (компетентностей).

Висновки і пропозиції. Становлення і розвиток уявлень про професійну етику лікаря та його професійно-етичну компетентність у змісті вищої медичної освіти пов'язані із загальними історичними здобутками цієї професії важливої сфери. Останнє десятиліття XX ст. – початок XXI ст. характеризується кардинальними змінами як у сфері охорони здоров'я, так і в сфері медичної освіти. Вони зумовлені реформою національної вищої медичної освіти (відхід від радянської освітньої системи) та входженням української вищої освіти в європейський і світовий освітній простір, приведенням у відповідність національних стандартів вищої медичної освіти до вимог європейських стандартів, а також появою нових сучасних проблем медицини з різноманітними морально-етичними аспектами. У цьому контексті представляє інтерес узагальнення сучасних тенденцій підготовки до професійної діяльності лікарів у провідних країнах світу у контексті формування професійно-етичної компетентності.

Перспективами подальших наукових розвідок є узагальнення результатів аналізу наукових джерел з метою виокремлення актуальних аспектів проблеми формування професійно-етичної компетентності майбутніх лікарів у працях зарубіжних вчених, а також визначення структури і змісту професійно-етичної компетентності майбутніх лікарів.

Список літератури:

1. Богуницка Л. Сущность профессиональной этики врача [Текст]: Автореф. дисс. ... канд. филос. наук / Л. Богуницка. – М., 1986. – 17 с.
2. Дуброва В. П. Размышления о врачебном искусстве, или социально-психологические факторы успешности деятельности врача / В. П. Дуброва // Медицина. – 1999. – № 3. – С. 16.
3. Медицинская этика и деонтология: [сборник статей] / под ред. Г. В. Морозова, Г. И. Царегородцева. – М.: Медицина, 1983. – 270 с.
4. Профессионально-этическая компетентность как один из факторов профессионализма социального педагога уголовно-исполнительной системы / А. Ф. Федоров // Педагогическое образование и наука, № 6, 2012, с. 33–41.
5. Медицинская этика и деонтология: [сборник статей] / под ред. Г. В. Морозова, Г. И. Царегородцева. – М.: Медицина, 1983. – 270 с.
6. Андрійчук О. Я. Виховання гуманності у студентів медичного коледжу в процесі фахової підготовки: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук: спец. 13.00.07 «Теорія і методика виховання» / О. Я. Андрійчук. – К., 2003. – 19 с.
7. Корольова Т. В. Педагогічні умови формування фахової культури майбутніх лікарів у процесі їх гуманітарної підготовки / Т. В. Корольова // Якість вищої освіти: чинники формування конкурентоспроможності випускників: матеріали XXXIX Міжнародної науково-методичної конференції (Полтава, 23–24 січня 2014 р.): у 2 ч. / голов. ред. М. П. Гречук. – Полтава: ПУЕТ, 2014. – Ч. 1. – С. 263–265.
8. Терешкевич Г. Т. Біоетика в системі охорони здоров'я і медичної освіти: навч. посібник / Г. Т. Терешкевич. – Львів: Світ, 2008. – 344 с.
9. Агаркова А. О. Деякі аспекти формування професійно-етичної культури майбутнього лікаря / А. О. Агаркова // Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка. Педагогічні науки / голов. ред. В. С. Курило. – Луганськ, 2010. – № 7(194), ч. 1. – С. 10–14.
10. Демянчук М. Р. Сутність компетентнісного підходу у професійній підготовці майбутніх бакалаврів медсестринської справи / Демянчук М. Р. // Вісник Національного університету оборони України: зб. наук. праць. – К.: НУОУ, 2013. – Вип. 4(35). – С. 36–40.
11. Ганіткевич Я. В. Історія української медицини в датах та іменах / Я. В. Ганіткевич. – Львів: Вид-во НТШ, 2004. – 368 с.
12. Кир'ян Т. І. Розвиток і становлення вищої медичної освіти на початку ХХ століття в Україні [Електронний ресурс] / Т. І. Кир'ян // Science and Education a New Dimension. Pedagogy and Psychology, III(30), 2015. Режим доступу: http://seanewdim.com/uploads/3/2/1/3/3213611/kyryan_t_i_the_development_of_higher_medical_education_in_the_early_twentieth_century_in_ukraine.pdf
13. Веденко Б. Г. Естетична медицина – крок до покращення медичного обслуговування населення / Б. Г. Веденко, Л. Б. Веденко, В. Г. Даценко та ін. // Актуальні питання сучасної медицини. – Вінниця: Нова книга, 2010. – С. 244–248.
14. Левенець С. С. Медична етика і деонтологія: реалії і перспективи в роботі лікаря / С. С. Левенець // Медична освіта, № 4, 2012. – С. 89.
15. Вілл'емс Д. Підручник з лікарської етики. Підручник / Джон Вілл'емс (Переклад з 2-го англійського видання 2009 року за редакцією Любомира Пирого). – Українське видання БФ «Третє Тисячоліття», 2009. – 140 с.

Дудикова Л.В.

Национальный медицинский университет имени Н.И. Пирогова

ПРОФЕССИОНАЛЬНАЯ ЭТИКА И ПРОФЕССИОНАЛЬНО-ЭТИЧЕСКАЯ КОМПЕТЕНТНОСТЬ В СОДЕРЖАНИИ МЕДИЦИНСКОГО ОБРАЗОВАНИЯ В КОНЦЕ XX – НАЧАЛА XXI ВЕКА В УКРАИНЕ

Аннотация

В статье представлены результаты изучения научных источников с целью обобщения представлений о развитии норм и положений профессиональной этики врачей и содержания их профессионально-этической компетентности в методических и нормативных документах медицинского образования в конце XX – начале XXI века в Украине. Установлено, что содержание профессиональной этики и профессионально-этической компетентности в высшем медицинском образовании неразрывно связаны с историей становления и развития этой отрасли. Сделан вывод, что на конец XX – начало XXI века приходится кардинальные изменения в сфере здравоохранения и подготовки врачей. Они обусловлены переходом человечества сначала в индустриальных, а затем от индустриальных к научно-информационных технологий, выходом национальной высшего медицинского образования с советской образовательной системы и вхождением в европейское и мировое образовательное пространство, приведением в соответствие национальных стандартов высшего медицинского образования с требованиями европейских. Установлено, что период демократических преобразований в нашем государстве характеризуется принятием документов, посвященных морально-этическому и деонтологическому регулированию медицины. Этот процесс получил развитие на съезде Всеукраинского врачебного объединения в 2009 году, во время работы которого был утвержден Этический кодекс врача Украины. Основная цель кодекса – упорядочить отношения между врачами, пациентами, медицинскими организациями, а также определить этические нормы во время проведения научных исследований. В европейских государствах Этический кодекс врача используют для регламентирования морально-правовых аспектов деятельности медицинских работников с 1949 г., когда Генеральная ассамблея Всемирной медицинской ассоциации в Лондоне утвердила Международный кодекс медицинской этики. Среди широкого перечня компетентностей, которые формируются у выпускников высших медицинских учебных заведений Украины представляет интерес профессионально-этическая. Ее формированию способствует изучение социально-гуманитарных и естественнонаучных дисциплин, а также и курсов по выбору. Их изучение играет важную роль в гуманитарном образовании современного врача, поскольку они выполняют триединое назначение: описать, объяснить и научить морали и этическому поведению.

Ключевые слова: профессионально-этическая компетентность, этические нормы, этическая культура врача, профессиональная этика, будущие врачи, профессиональная подготовка.

Dudikova L.V.

Vinnitsia National Pirogov Memorial Medical University

PROFESSIONAL ETHICS AND PROFESSIONAL AND ETHICAL COMPETENCE IN THE CONTENT OF MEDICAL EDUCATION AT THE END OF XX – THE BEGINNING OF THE XXI CENTURY IN UKRAINE

Summary

The article presents a synthesis of the results of the study of scientific sources in order to highlight the ideas about the development of the norms and provisions of the doctors' professional ethics and the content of their professional and ethical competence in the methodological and normative documents of medical education at the end of the XXth – the beginning of the XXIst century in Ukraine. It has been determined that the content of professional ethics and professional and ethical competence in higher medical education is inextricably linked with the history of the formation and development of this branch. It is concluded that in the twentieth century – at the beginning of the twenty-first century there have been radical changes in the field of health care and future doctors' training. They are caused by the transition of mankind first to the industrial, and then from the industrial to the scientific and information technologies, the exit of the national higher medical education from the Soviet educational system and the entry into the European and world educational space, bringing the national standards of higher medical education to the requirements of the European ones. It has been established that the period of democratic transformations in our country is characterized by the adoption of documents devoted to moral, ethical and deontological regulation of medicine. This process was developed at the congress of the Ukrainian Medical Association in 2009, during which the Code of Ethics of the doctor of Ukraine was approved. The main purpose of the Code is to streamline the relationship between doctors, patients, medical organizations, and to identify ethical standards while conducting a scientific research. In the European countries the Ethical Code of Medicine has been used to regulate the moral and legal aspects of the actions of medical workers since 1949, when the General Assembly of the World Medical Association in London approved the International Code of Medical Ethics. Among the wide range of competencies that are formed in graduates of higher medical educational institutions of Ukraine the professional and ethical one is of interest. Its formation is facilitated by the study of social and humanitarian and natural sciences, as well as through the courses of choice. Studying these disciplines plays an important role in the humanitarian education of a modern physician as they fulfill the three-fold purpose: to describe, to explain and to teach morals and ethical behavior.

Keywords: professional and ethical competence, ethical norms, ethical culture of a doctor, professional ethics, future doctors, professional training.